

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШІНСЬКОГО»
ІСТОРИКО-ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

06–07 грудня 2024 року

**МАТЕРІАЛИ
ЮВІЛЕЙНОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Одеса – 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ІСТОРИКО-ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

06–07 грудня 2024 року

**МАТЕРІАЛИ
ЮВІЛЕЙНОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Одеса – 2024

УДК 801.8 + 811
ББК 81.2(4Укр)я5
Є27

Друк за ухвалою вченої ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол № 7 від 26.12.2024 року)

Редакційна колегія:

Євтушина Т. О. – к.філол.н., доц., доцент кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін – технічний секретар;
Прокопенко Л. І. – к.пед.н., доц., завідувач кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін – відповідальний редактор;
Босак Н. Ф. – к.пед.н., доц., доцент кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін;
Горіна Ж. Д. – к.пед.н., доц., доцент кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Марчук Л. М. – д.філол.н., проф., завідувач кафедри журналістики Кам'янець-
Подільського національного університету імені Івана Огієнка;
Нагорна Н. В. – к.пед.н., доцент кафедри педагогічної освіти та соціальної
реабілітації Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Є27 Лінгвістика й лінгводидактика: здобутки і перспективи розвитку: матеріали
Ювілейної Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців (м. Одеса,
06-07 грудня 2024 р.) [Електронне видання]: зб. тез доп. / редкол. Т. О. Євтушина,
Л.І.Прокопенко, Ж.Д.Горіна, Н.Ф.Босак. Одеса: ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2024. 187 с.

У збірнику вміщено доповіді учасників Ювілейної Всеукраїнської науково-
практичної конференції молодих науковців «Лінгвістика й лінгводидактика: здобутки і
перспективи розвитку» (м. Одеса, 06-07 грудня 2024 р.). Матеріали збірника можуть бути
корисними для широкої філологічної аудиторії.

*За зміст тез, достовірність цитувань та оригінальність викладення матеріалу
відповідальність несуть автори*

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського», 2024
© Автори статей, 2024

<i>Кириленко Анна</i> Інклюзивна освіта у ЗВО: сучасний стан і перспективи	51
<i>Климова Катерина</i> Прикладні аспекти вивчення стилістики на заняттях з ділової української мови (для нефілологічних спеціальностей ЗВО)	56
<i>Козуч Діана</i> Особливості функціонування метафори в медичній термінології	59
<i>Колотіліна Світлана</i> Творчі методи навчання фразеології на уроках української мови в ЗЗСО	64
<i>Крупеньова Тетяна</i> Онімний простір роману Дари Корній «Зворотний бік світів»: функційний аспект	68
<i>Крупеньова Тетяна, Поповкіна Катерина</i> Особливості формування культурної компетентності учнів на уроках української мови	74
<i>Крупеньова Тетяна, Якущенко Анна</i> Формування критичного мислення за допомогою інтерактивних методів навчання при вивченні дієслова	78
<i>Кучерява Оксана</i> Розвиток емоційного інтелекту під час викладання дисциплін мовно-літературної освітньої галузі	86
<i>Лифар Катерина, Попова Олена</i> Вправи та завдання для розвитку аудіювання на матеріалі шкільного підручника	89
<i>Любінець Анастасія</i> Росіянізми в медичній термінології: шляхи вирішення проблем	95
<i>Маценко Олеся</i> Роль розмовно-просторічної лексики в медичній мові: професійний підхід чи порушення мовних норм	99

зрозуміють, як інші культури впливають на мовний розвиток, що сприяє формуванню позитивного ставлення до різноманіття.

5. Написання листа-подяки представникам іншої культури. Завдання: уявіть, що учні хочуть подякувати представникам іншої культури за щось позитивне (наприклад, за знайомство з традиційною кухнею чи допомогою). Напишіть лист, використовуючи елементи ввічливості, характерні для української мови. Мета: учні навчаться виражати вдячність, будуючи грамотні комунікаційні стратегії для міжкультурного спілкування.

6. Мовні завдання з національною символікою. Завдання: розробіть вірш, есе або малюнок, який би відображав значення національної символіки України, такої як *калина*, *тризуб*, *рушник*. Поясніть, чому саме ці символи важливі. Мета: допомагає глибше усвідомити роль символів у культурній ідентичності.

Ці завдання допоможуть учням розвивати культурну компетентність, сприяючи глибшому розумінню як власної культури, так і культурного розмаїття світу.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, формування культурної компетентності – це складний і багатогранний процес, що передбачає розвиток як когнітивних знань про культуру, так і емоційної готовності до прийняття інших культур та поведінкових навичок міжкультурної комунікації. На основі культурно-історичного, соціально-когнітивного та міжкультурного підходів цей процес повинен включати теоретичне розуміння культури, практичні навички комунікації та емоційне сприйняття культурного різноманіття. Застосування інтерактивних методів, проєктної діяльності, медіа-ресурсів і практичного досвіду дозволяє створити сприятливі умови для розвитку культурної компетентності та виховання культурно зрілих особистостей, здатних до продуктивної взаємодії в умовах багатокультурного світу.

Література

1. Головіна Н. І. Проблеми формування культурної компетентності особистості в контексті реформування вищої школи. *Філософські обрії*. 2015. Вип. 33. С.147-156. 2. Джонсон Р. Б. Культурна компетентність в Україні. *Журнал європейської економіки*. 2014. (13) №3. С.236-247. 3. Тищенко О. В. Обрядова семантика у слов'янському мовному просторі. Київ. 2000. 236 с. 4. *Формування загальнокультурної компетентності учнів загальноосвітнього навчального закладу відповідно до вимог нових державних освітніх стандартів* : наук.-метод. посіб. / уклад. О. В. Крутенко. Черкаси : ЧОПОПП, 2014. 68 с.

Тетяна Крупеньова,

кандидат філологічних наук, доцент
кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін

Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Анна Якущенко,

здобувач другого (магістерського) рівня

ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ДІЄСЛОВА

Анотація: У статті досліджено роль інтерактивних методів навчання у формуванні критичного мислення учнів. Розглянуто особливості інтеграції цих методів у процес вивчення дієслова на уроках української мови. Акцентовано на практичних прикладах застосування методів кооперативного навчання, технологій ситуативного моделювання та дискусій. Показано, як інтерактивні методи сприяють розвитку критичного мислення та навичок аналізу.

Ключові слова: критичне мислення, інтерактивні методи, дієслово, освітні технології.

Abstract: The article examines the role of interactive teaching methods in the formation of students' critical thinking. The features of integrating these methods into the process of learning the verb during Ukrainian language lessons are considered. The emphasis is on practical examples of the use of cooperative learning methods, situational modeling technologies and discussions. It is shown how interactive methods contribute to the development of critical thinking and analysis skills.

Keywords: critical thinking, interactive methods, verb, educational technologies.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Освітня реформа в Україні ставить перед педагогами завдання формування в учнів ключових компетентностей, зокрема критичного мислення. З огляду на це, інтерактивні методи навчання набувають все більшого значення. Вивчення дієслова як однієї з центральних категорій української мови є сприятливим середовищем для розвитку таких навичок, оскільки дозволяє використовувати широкий спектр завдань, спрямованих на аналіз, оцінку та синтез інформації. Критичне мислення визначається як здатність осмислено аналізувати інформацію, робити обґрунтовані висновки та приймати рішення. За визначенням О. Пометун, «інтерактивні методи навчання сприяють активізації пізнавальної діяльності учнів, стимулюючи їх до обговорення, взаємодії та обміну ідеями» [5, 74].

Аналіз наукових досліджень, у яких розглянуто порушену проблему. У наукових працях останніх років, як вітчизняних, так і зарубіжних, підкреслюється значення критичного мислення для розвитку суспільства і самої людини. Феномен критичного мислення досліджувався такими вченими, як Р. Джонсон, Д. Клустер, Р. Стернберг, Д. Халперн, О. Пометун, Н. Послепова, С. Рубінштейн, Б. Теплов, Л. Терлецька тощо. Взаємозалежність зовнішніх і внутрішніх умов розвитку критичного мислення особистості школяра досліджували П. Гальперін, В. Давидов, Д. Ельконін, Л. Занков, А. Любінська, В. Бондар, А. Маркова та ін. Про важливість цілеспрямованої і систематичної навчально-пізнавальної діяльності для розвитку критичного мислення учнів йдеться у працях О. Веселовської, Л. Фрідмана, О. Столяра, О. Останіної та ін.

Мета статті – обґрунтувати ефективність розвитку критичного мислення учнів за допомогою інтерактивних методів навчання.

Викладення основного матеріалу. У сучасній педагогічній літературі існує досить багато тлумачень поняття «критичне мислення». У нашому дослідженні під критичним мисленням будемо розуміти набір розумових стратегій, опанування яких передбачає вільне використання людиною мисленнєвих операцій високого рівня, що застосовуються для формулювання обґрунтованих висновків та ухвалення раціональних рішень. Це загальний термін, що використовують для виявлення необхідних способів мислення та навичок, які сприяють ефективному прийняттю рішень. Процес критичного мислення передбачає розуміння та інтерпретацію інформації, а також її використання, з метою досягнення обґрунтованого висновку. Надзвичайно важливим у цьому процесі є розуміння мисленнєвого ланцюжка, який призводить до кінцевого результату.

Упровадження технологій критичного мислення в школі – це складний, але цікавий процес оволодіння знаннями й вироблення необхідних умінь, адже вимагає від самого вчителя ґрунтовної підготовки, тривалого проєктування, вмілої реалізації, оскільки процес навчання носить яскраво виражений діалоговий характер [2, 14]. У результаті розвитку критичного мислення у школярів виробляється здатність до самостійної оцінки явищ навколишньої дійсності, одержаної інформації, наукових знань, думок і тверджень інших людей; формуються вміння бачити позитивні і негативні аспекти різних поглядів, розвиваються креативні здібності, збагачується інтелект.

Сучасний розвиток суспільства в напрямку інформатизації сприяв появі нових форм навчальної комунікації та новітнім методам розв'язання освітніх завдань, тому змінилося значення та роль учителя, основним завданням якого є коригування інтелектуального та творчого потенціалу учнів, формування критичного мислення. Водночас відбувається еволюція змісту, форм і методів навчання, яка спонукає до пошуку, розробок і впровадження новітніх освітніх технологій. Серед них варто виокремити інтерактивну технологію, завдяки якій учень стає активним учасником процесу навчання. Основна мета інтерактивних методів навчання – розвиток особистості учня в навчальній діяльності. Поширеними вони стали в практиці американської школи наприкінці ХХ століття. Термін «інтерактивний» походить з англійської мови і означає «взаємодія». Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається в умовах постійної, активної взаємодії всіх учасників освітнього процесу.

Сучасний етап розвитку освіти потребує такої системи навчання, яка охоплюючи основні етапи уроку (від окреслення цілей і конструювання навчального процесу до перевірки його ефективності) достатньо повно моделювала розвиваючий соціально-культурний простір, реалізовувала позитивний потенціал особистості. Типологія уроків історично змінна, тому що вона постійно уточнюється, збагачується у процесі вдосконалення дидактичних і психологічних засад навчального процесу. Моделюючи урок, необхідно встановити

взаємозалежність найсуттєвіших компонентів навчального процесу. Послідовність конкретних цілей, окреслених на досягнення мети організації уроку, є тим внутрішнім стрижнем, навколо якого розміщуються навчальний матеріал та методичні прийоми. Єдність конкретної мети, змісту та інтерактивних прийомів є необхідною умовою його вдалої реалізації.

Інтерактивне навчання орієнтоване на співнавчання та взаємонавчання, основним результатом якого є формування взаєморозуміння між учнями на уроці [1, 60]. Воно розвиває навички прийняття рішень, колективне вирішення проблем, стимулює бажання виконувати творчі завдання та розширювати спілкування з іншими. Організуючи такий тип навчання планують використання таких методів, які дозволяють створювати ситуації пошуку, сумніву, успіху, ризику, конфлікту, переконання, аналіз і самооцінку своєї поведінки, співпереживання, задоволення чи горя.

Методи інтерактивного навчання можна поділити на: кооперативне навчання – передбачає роботу в малих групах; колективно-групове навчання – робота всього класу разом; ситуативне моделювання – рольові ігри, аналіз кейсів; технології опрацювання дискусійних питань – дебати, круглі столи. Наведемо приклади вправ, які формують критичне мислення:

Групова робота. Аналіз видів і форм дієслова (метод: кооперативне навчання). Учні об'єднуються у групи, кожна з яких отримує текст із дієсловами різних видів. Завдання: визначити вид дієслів, пояснити вибір та обговорити результати в класі.

Рольова гра. Використання дієслів у контексті (метод: ситуативне моделювання). Учні виконують ролі героїв із певної ситуації (наприклад, шкільного вечора). Завдання: скласти діалог, використовуючи форми дієслів, які відповідають ситуації, та обґрунтувати вибір.

Дискусія. Чи є правильність дієслівної форми важливою у щоденному спілкуванні? (метод: технологія опрацювання дискусійних питань). Учні висловлюють аргументи «за» і «проти», обґрунтовуючи свою позицію. Після цього клас формулює спільні висновки.

Отже, застосування інтерактивних методів навчання сприяє формуванню критичного мислення через аналіз, синтез та обговорення; розвиває комунікативні навички; стимулює творче мислення та зацікавленість у навчанні.

Існують такі методи, що допомагають максимально ефективно провести урок, формуючи критичне мислення: «Генератор ідей», «Логічне дерево», «Концептуальна таблиця», «Піраміда роздумів», «Кластери», «Позначки», «Синквейн» (сенкан), «Фішбоун», «Правильні та помилкові твердження», прийом «РАФТ», прийом таблиця «Плюс-мінус-цікаво», «Бортові журнали», «Підказка», «Резюме», «Кошик ідей», SWOT – аналіз, «Знаємо – хочемо дізнатися – дізналися», «Дошка запитань», «Сократівське опитування», «Експерти проти журналістів», «Тонкі та товсті запитання», «Переплутані логічні ланцюжки», «Ромашка Блума», «Рюкзак», «Асоціативний куш», «Карта поняття».

Інтерактивні методи навчання поділяють на дві групи: групові та фронтальні (командні чи колективні).

Серед групових методів педагогами виділено такі: «Карусель», «Акваріум», «Робота в парах», «Робота в трійках», «Діалог», «Синтез думок», «Спільний проект», «Пошук інформації».

Проаналізуємо інтерактивний метод навчання «Робота в парах». Він полягає в тому, що учасники навчального процесу діляться на групи та пари, які працюють разом над одним завданням чи проектом. Учні активно взаємодіють між собою, діляться ідеями, думками та знаннями, щоб досягти спільної мети. Основною метою цього методу є розвиток комунікативних навичок та підвищення рівня взаємодії між учнями. У процесі роботи в парах, учні взаємодіють між собою, обговорюють питання та приймають рішення в команді. Завдяки цьому методу учні відчувають важливість свого внеску в спільну роботу. Метод «Робота в парах» широко застосовується в НУШ, він досить ефективний, тому що дозволяє не тільки отримати нові знання, але й також розвивати навички спілкування, праці в групах, розвивати критичне мислення, розвиток вміння слухати, висловлювання власних думок та розв'язування проблем.

Інтерактивний метод «Діалог» – це спосіб комунікації між учнями, який включає активну участь кожного учасника. Завдяки методу кожен учень має можливість висловити думку та аргументувати її. Він базується на активному прослуховуванні та взаємному обміні інформацією між учасниками діалогу. Одним із ключових елементів інтерактивного діалогу є взаємодія, тобто здатність взаємодіяти з іншими учасниками та реагувати на їхні ідеї та думки. Загалом, діалог є ефективним інструментом для співпраці, особливо у випадках, коли необхідно досягти спільної мети. Цей метод сприяє розвитку критичного мислення, а також зміцненню взаємодії та створенню позитивної атмосфери спілкування у класі.

Цікавим, на нашу думку, є метод «Синтез думок». Цей метод характеризує діяльність педагога під час якої діти об'єднуються в невеликі групи та виконують завдання, наприклад, малюнок на аркуші паперу. Коли одна група намалює, то передає малюнок в іншу групу, учасники якої допрацьовують виконане завдання. Після завершення роботи складають спільну розповідь про те, що домалювали і чому. Цей метод використовують для розвитку творчих здібностей та формування нових ідей. Основна ідея методу «Синтез думок» полягає в тому, щоб об'єднати зусилля учнів для досягнення спільної мети.

«Карусель» є одним із найвідоміших інтерактивних методів, його застосовують на різних уроках у школі. Ідея методу полягає в тому, щоб поділити клас на групи і надати кожній групі окремі завдання протягом обмеженого часу. Після цього групи пересуваються по колу для того, щоб кожна група могла продовжити роботу над завданням, яке було розпочато попередньою групою. Наприклад, для вивчення нової теми вчитель може надати групам окремі завдання, які потім обов'язково потрібно обговорити. Одна група може знайти інформацію в Інтернеті, інша складає план теми, а третя готує питання для обговорення. Після

закінчення часу, який був виділений, учні переходять далі, щоб виконувати наступне завдання. Метод «Карусель» дозволяє учням співпрацювати, ділитися новими знаннями та досвідом, взаємодіяти зі своїми однокласниками та розвивати навички роботи в групі. Варто зазначити, що цей метод також сприяє активному залученню учнів до навчального процесу, допомагає зберегти їхню увагу та зацікавленість протягом уроку, а також сприяє поглибленню знань та їх закріпленню.

Окрім вище зазначених інтерактивних методів, метод «Акваріум» посідає провідне місце в інтерактивному навчанні учнів та взаємодії з ними. Основна ідея цього методу полягає в тому, що розглядається проблема з різних боків, учні працюють у команді та об'єднують різні погляди та ідеї для досягнення спільної мети. Учасники, які беруть участь в «Акваріумі», зазвичай поділяються на декілька груп, кожна з яких висуває різні варіанти вирішення завдання. Кожна група обговорює між собою свої ідеї та підходи щодо виконання роботи. Потім групи знову об'єднуються, щоб обмінятися своїми ідеями та знаннями. Це триває допоки учні не знайдуть єдиного спільного вирішення завдання. Одним із головних аспектів методу «Акваріум» є те, що кожен учень має можливість висловити свою думку та його думка поважається та враховується іншими учнями. Узагальнюючи, варто сказати, що метод «Акваріум» допомагає збільшити рівень співпраці та згуртування команди. Цей метод є ефективним, тому що він дозволяє учням об'єднувати свої знання та ідеї для вирішення конкретного завдання та досягти спільної цілі.

Якщо говорити про фронтальні методи навчання, то одними з найголовніших є такі методи: «Велике коло», «Мікрофон», «Незакінчені речення», «Мозковий штурм», «Мозаїка». «Велике коло» та «Мікрофон» є досить схожими між собою. «Велике коло» – це метод, за яким учні стають у коло та обговорюють конкретне питання чи тему. Кожен учень має можливість висловити свою думку та почути думки інших. Цей метод полягає в активному прослуховуванні та взаємодії між учнями.

Метод «Мікрофон» полягає в тому, що учні мають можливість по черзі висловлювати думку, передаючи один одному уявний мікрофон, подібно до того як люди виступають на публіці з мікрофоном. Цей метод допомагає розвитку в учнів публічного виступу та ораторської майстерності. Застосовуючи ці два методи у школі, це дозволить підвищити рівень взаємодії та комунікації між учнями, що сприятиме розвитку критичного мислення та допоможе залучити кожного учня до процесу навчання.

Метод «Незакінчені речення» полягає у тому, що вчитель ставить запитання чи формулює тезу, а учні доповнюють речення власними думками. Цей метод сприяє розвитку творчого та критичного мислення, а також вчить висловленню власної думки [3, 98]. Він також допомагає вчителю зрозуміти рівень розуміння учнями теми та їхньої потреби в додаткових поясненнях чи на практичних завданнях.

Основна ідея інтерактивного методу «Мозаїка» полягає в тому, що учні працюють в малих групах, кожен учень має свою роль або завдання. Кожна група отримує свою частину матеріалу, яку вони досліджують і вивчають. Після цього групи об'єднуються, щоб обмінятися отриманими знаннями і створити повну картину з дослідженого матеріалу. Цей метод допомагає розвивати навички співпраці, комунікації та критичного мислення. Крім того, варто зазначити, що цей метод можна використовувати для залучення різних типів учнів до навчального процесу, включаючи тих учнів, які зазвичай більш пасивні. Метод «Мозаїка» є корисним додатком до уроків, щоб зробити навчання більш інтерактивним та залучити всіх учнів до участі в процесі.

Метод «Мозковий штурм» – в основі цього методу лежить спільна робота учнів над вирішенням певного питання, де кожен учасник має можливість висловити свою думку. Основна мета цього методу полягає в тому, щоб сприяти розвитку творчого та критичного мислення та залучення учнів до активної участі в навчальному процесі. Крім того, цей метод допомагає виробляти навички праці в команді, а також розвивати вміння слухати та дотримуватися правил дискусії.

Отже, інтерактивні методи навчання є досить ефективними, тому що вони передбачають участь кожного учасника навчального в процесі пізнання, а не просте сприйняття інформації. Однією з переваг інтерактивних методів навчання є те, що вони допомагають учням навчитися працювати в команді та співпрацювати один з одним.

Проаналізуємо застосування інтерактивних методів навчання на уроках української мови учнів під час вивчення теми «Дієслово: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль». Спочатку можна використовувати метод «Мозковий штурм», коли вчитель пояснює тему, формулює питання для методу. Також учителеві варто поділити клас на групи і дати декілька хвилин, щоб учні змогли сформулювати свої відповіді. Далі учні по черзі відповідають, а також варто зазначити, що учителеві під час обговорення важливо наголошувати на головні поняття теми. Учні, опираючись на матеріал з підручника або використовувачи презентацію вчителя, зможуть дати відповіді на наступні запитання: 1. Що таке дієслово? 2. Які граматичні категорії мають дієслова? 3. Яку роль дієслова виконують у реченнях? 4. Наведіть приклади дієслів. Цей інтерактивний метод сприяє кращому розумінні та запам'ятовуванню теоретичного матеріалу шляхом активної мисленнєвої діяльності учнів на уроці. Доречним буде використання також методу «Мікрофон», адже цей метод є ефективним засобом для вивчення теми на уроках української мови. Основні кроки застосування методу «Мікрофон» на уроці української мови можуть виглядати так:

1. Учитель коротко розповідає мету та пояснює, що повинні зробити учні.
2. Учитель пропонує певні теми, що пов'язані з дієсловом, а також вправи.
3. Учні мають можливість один за одним висловитися за допомогою уявного мікрофона, використовувачи дієслова.
4. Викладач слухає учнів та робить зауваження.

Ефективно застосовуючи на уроках української мови метод «Карусель», учитель ділить учнів на дві групи та дає кожній групі завдання, яке пов'язано з темою. Наприклад, одна група має завдання вписати дієслова з тексту, інша вписує дієслова, які вжиті в переносному значенні. Кожні 2-3 хвилини групи переміщуються по колу для того, щоб кожна група могла продовжити роботу над завданням, яке було розпочато попередньою групою.

Доцільно зазначити, що метод «Робота в парах» є також дієвий, тому що цей метод дає змогу учням обмінюватися думками та ідеями зі своїми однокласниками, що сприяє взаєморозумінню та взаємному доповненню. Під час виконання завдань в парах учні мають можливість порівнювати свої відповіді, а також обговорювати їх. Така робота допомагає учням краще зрозуміти тему. Наприклад, учитель дає завдання учням скласти п'ять речень з використанням дієслів. Учні виконують це завдання в парах та обговорюють свої ідеї.

Проектна робота є дієвим методом навчання, який дозволяє учням зосередитися на практичному використанні знань та навичок. Проектна робота – це метод навчання, який дає змогу учням розвивати свої навички творчого мислення та самостійної роботи, а також досліджувати тему уроку з різних сторін і використовувати здобуті знання у практичних завданнях.

Метод «Незакінчені речення» дає змогу учням брати активну участь у процесі навчання та розвивати креативність. Наприклад, учитель дає учням незакінчені речення, які вони повинні закінчити дієсловом відповідно до контексту. Наприклад: «Я завжди люблю, коли весна починається, бо тоді я можу...». Цей метод допомагає засвоїти матеріал, розвиває логіку та творчі здібності, а також стимулює активну участь у процесі навчання.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Узагальнюючи, варто сказати, що застосування інтерактивних методів навчання на уроках української мови, допомагає створити сприятливу атмосферу для навчання та розвитку навичок учнів. Вони забезпечують активну участь учнів у навчальному процесі та дають можливість кожному учневі стати активним учасником уроку. Використання інтерактивного навчання є важливим кроком у поліпшенні якості навчання та у формуванні компетентностей в учнів. Інтерактивне навчання може бути дуже ефективним на уроках української мови, оскільки воно створює більш стимулююче навчальне середовище, яке сприяє кращому засвоєнню знань. Інтерактивні методи навчання є ефективним інструментом для розвитку критичного мислення під час вивчення дієслова на уроках української мови. Їх впровадження дозволяє зробити навчальний процес більш осмисленим і практично орієнтованим. Подальші дослідження можуть зосередитися на розробці нових інтерактивних завдань, адаптованих до різних вікових груп учнів.

Література

1. Гламаздіна І. Упровадження інтерактивних технологій на уроках української мови. *Рідна школа*. 2009. № 7. С. 60-62. 2. Козира В. Технологія розвитку критичного мислення у навчальному процесі: навчально-методичний посібник для вчителів. Тернопіль, 2017. 60 с. 3. Кроуфорд А.

Технології розвитку критичного мислення. Київ: Пляди, 2016. 220 с. 4. *Пересунько Т. М.* Інноваційні технології навчання у розвитку творчих здібностей на уроках української мови та літератури. 2012. URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/mova/8360/ 5. *Сучасний урок.* Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібн. /за ред. О. І. Пометун. Київ : Видавництво А.С.К. 2004. С. 6-110.

Оксана Кучерява,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри української філології і
методики навчання фахових дисциплін
Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Анотація: У статті порушено проблему розвитку емоційного інтелекту в здобувачів освіти, запропоновано й описано систему вправ, що дозволяють підвищити емоційну грамотність здобувачів на заняттях з дисциплін мовно-літературної освітньої галузі.

Ключові слова: емоційний інтелект, система вправ, здобувачі освіти, мовно-літературна освітня галузь.

Abstract: The article deals with the problem of developing the emotional intelligence of students. A system of exercises is proposed and described.

Keywords: emotional intelligence, system of exercises, students, Modern Ukrainian language and literature.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У фокусі Нової української школи знаходиться питання емоційного інтелекту, яке розглядають у двох аспектах: 1) практика збагачення емоційного інтелекту здобувачів освіти, 2) готовність учителів/ викладачів дбати як про своє психічне здоров'я, так і своїх учнів. Значимість порушеного питання обумовлюється й тим, що емоційна грамотність належить до групи м'яких навичок (soft skills) і є важливою для успішної професійної діяльності, побудови здорових стосунків з іншими людьми. Як стверджує Д. Гоулман, «це головна здібність, що здатна впливати на всі інші вміння, допомагаючи або, навпаки, заважаючи їм» [1, 154].

Аналіз наукових досліджень, у яких розглянуто порушену проблему. У розумінні сутності й моделі емоційного інтелекту ми спирались на праці Дж. Маєра, П. Саловея, Д. Гоулмана. Поняття соціального або міжособистісного інтелекту як одного з важливих факторів розвитку особистості, її здібностей розкрито в наукових розвідках Р. Стернберга, Р. Торндайка, Дж. Гілфорда, Г. Гарднера та інших. До вивчення емоційного інтелекту звертались українські дослідники: О. Власова, Е. Носенко та Н. Коврига, О. Лящ, О. Саннікова, М. Шпак. Методичні розробки щодо розвитку емоційного інтелекту подано в навчальних посібниках І. Матійків,

Наукове видання

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

06-07 грудня 2024 року

**МАТЕРІАЛИ ЮВІЛЕЙНОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Збірник тез доповідей

Рецензенти:

Марчук Л. М. – д.філол.н., проф., завідувач кафедри журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Нагорна Н. В. – к.пед.н., доцент кафедри педагогічної освіти та соціальної реабілітації Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Технічний секретар – Тетяна Євтушина

Формат 60x90/16.

УМ.-ДРУК. АРК. 6